

ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Н. В. МИХАЙЛОВА, кандидат економічних наук, доцент;

Н. В. РОГОВА, кандидат технічних наук, доцент;

С. С. РИБАКОВА, старший викладач

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Метою статті є визначення проблем та основних тенденцій розвитку готельного бізнесу в Україні. **Методика дослідження.** Досягнення поставленої мети здійснено за допомогою загальнонаукових і прикладних методів дослідження: методи наукової абстракції – для обґрунтування значення готельного бізнесу як складової туристичної інфраструктури; методи порівняння, аналізу й синтезу – для визначення проблем та основних тенденцій розвитку готельної сфери; методи логічного узагальнення, наукової абстракції – для обґрунтування заходів щодо покращення функціонування готельного бізнесу в умовах зростаючої конкуренції на ринку готельних послуг. **Результати.** Аналізуючи та систематизуючи наукові праці багатьох учених, розглянуто значення та особливості вітчизняного готельного бізнесу, а також визначено проблеми та пропозиції щодо підвищення ефективності його функціонування. **Практична значущість результатів дослідження.** У статті обґрунтовано, що в сучасних умовах орієнтації на європейські стандарти ефективне функціонування готельного бізнесу в Україні є ключовим чинником, що визначає перспективи розвитку туристичної галузі, а також відіграє значну роль у пожеввленні соціально-економічного розвитку країни й окремих її регіонів. Сучасні тенденції розвитку готельного бізнесу в Україні дають підстави стверджувати, що ринок готельних послуг є достатньо динамічним і перспективним. Водночас такі проблеми, як: складність економічної та політичної ситуації в країні, недостатнє використання потенціалу готельних підприємств, невідповідність цін рівню якості надання готельних послуг, обмеженість практики використання новітніх технологій у процесі здійснення обслуговування у закладах розміщення, проблеми нормативно-правового характеру й інше, ускладнюють активний розвиток готельної індустрії. Визначення проблем та основних тенденцій розвитку готельного бізнесу в Україні сприятиме більшій обізнаності щодо розуміння необхідності виявлення перспектив покращення його функціонування.

Ключові слова: готельний бізнес, готельна індустрія, готельні послуги, засоби розміщення, спеціалізація, глобалізація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Готельний бізнес як основна складова туристичної індустрії нині є найбільш динамічним сектором економіки України. Від розвитку вітчизняного готельного бізнесу залежить активізація просування туристичних продуктів в умовах конкурентного ринку послуг гостинності.

Готельна сфера містить цілий ряд послуг для споживачів готельного продукту, формує високоефективний бізнес національної економіки, впливає на розвиток багатьох суміжних галузей.

Ефективне функціонування готельного бізнесу сприяє пожеввленню соціально-економічного розвитку країни й окремих її регіонів, а також прискорює процес інтеграції держави у світові структури міжнародного співробітництва.

Існуючі певні особливості та проблеми розвитку вітчизняного готельного бізнесу потребують визначення рекомендацій покращення його функціонування у перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження розвитку та функціонування готельного бізнесу зробили науковці: Л. Агафонов, Г. Вітавська,

І. Вовк, Н. Данько, Т. Ковальчук, О. Лозова, В. Лук'янов, М. Мальська, І. Мініч, Г. Мунін, А. Перепелиця, А. Ткаченко й ін. Проте постановка проблеми у контексті виявлення основних тенденцій і проблем розвитку готельного бізнесу, їх впливу на підвищення ефективності господарювання та забезпечення соціальних потреб суспільства вимагає подальших ґрунтовних досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є визначення проблем та основних тенденцій розвитку вітчизняного готельного бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасне готельне господарство – це самостійна галузь економіки, що задовольняє попит на різноманітні види готельних продуктів. Ефективне функціонування готельного бізнесу вказує на позитивні зру-

шення в економіці держави, є важливим підґрунтям інтенсифікації міжнародних зв'язків та інтеграції України до світового економічного простору.

Готельний бізнес сприяє розвитку національної економіки, оскільки внаслідок збільшення його популярності зростає державний бюджет, збільшується зайнятість та підвищується рівень життя місцевого населення, здійснюється сприятливий вплив на інші галузі, пов'язані зі створенням готельних продуктів, відбувається розвиток соціальної та виробничої інфраструктури.

Як зазначає Г. Б. Мунін [5], готельна індустрія – це єдність усіх фірм і організацій, що співпрацюють, кожна з яких виконує свої специфічні функції, спрямовані на задоволення потреб гостей. Досліджуючи готельну індустрію, важливо усвідомлювати основні особливості готельної діяльності (рис. 1).

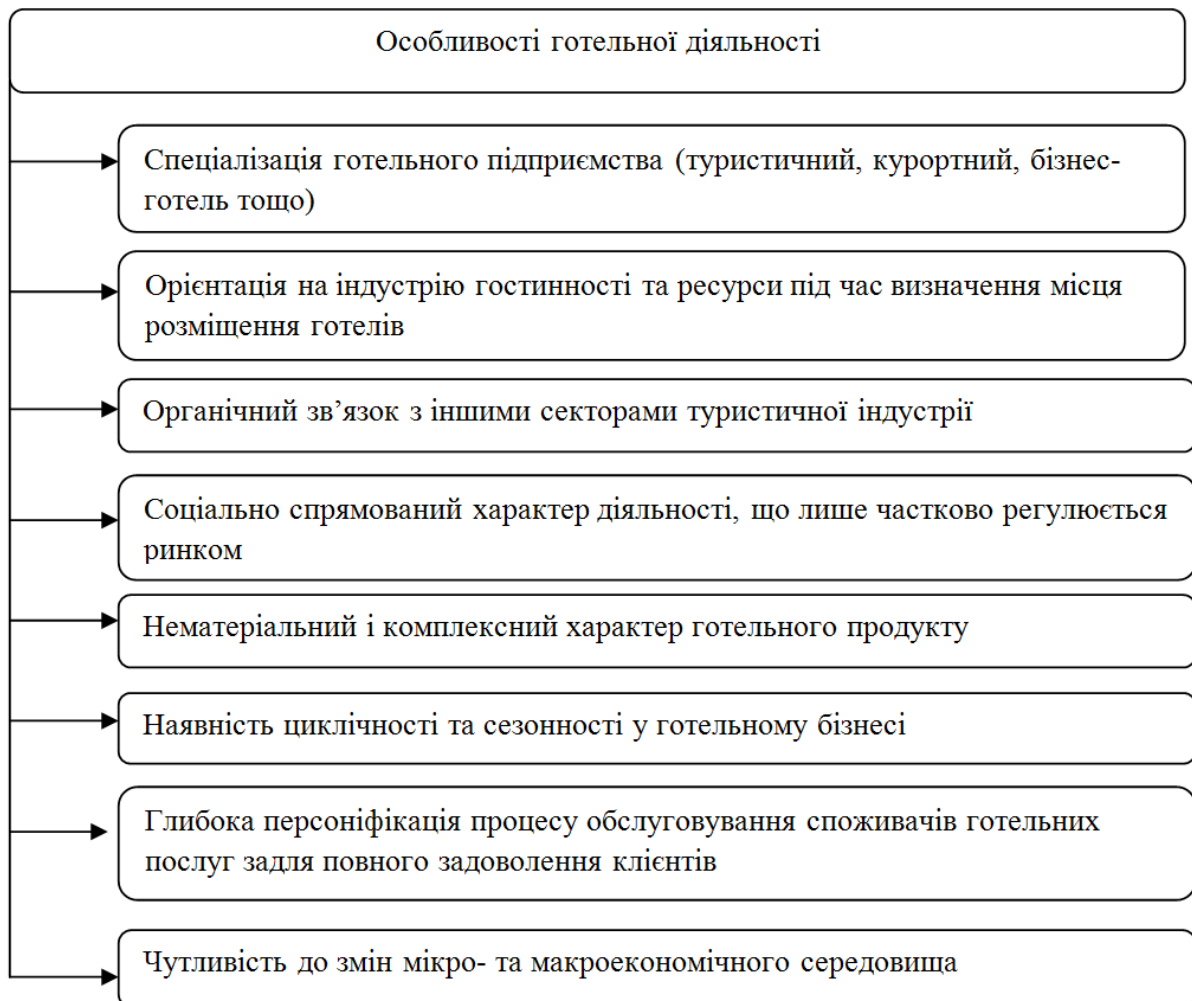

Рис. 1. Особливості готельної діяльності (побудовано авторами на основі [1, 4])

Сфера готельного бізнесу в Україні характеризується динамічним розвитком і стає важливим чинником культурного й економічного

прогресу країни. Окремі показники розвитку готельного господарства України відображені у табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка розвитку готельного господарства України за 2015–2017 рр.
(пораховано автором на основі даних [3])**

Засоби розміщення	Кількість, од.	Кількість осіб, які перебували у закладах	Доходи від наданих послуг, тис. грн
2015 рік			
Колективні засоби розміщення, усього	4 341	5 779 858	8 060 069,6
у тому числі готелі й аналогічні засоби розміщення	2 478	4 297 190	5 112 138,8
у тому числі спеціалізовані засоби розміщення	1 863	1 482 668	2 947 930,8
2016 рік			
Колективні засоби розміщення, усього	4 256	6 544 759	10 102 461,4
у тому числі готелі й аналогічні засоби розміщення	2 534	5 037 075	6 710 155,2
у тому числі спеціалізовані засоби розміщення	1 722	1 507 684	3 392 306,2
2017 рік			
Колективні засоби розміщення, усього	4 115	6 661 177	12 683 950,0
у тому числі готелі й аналогічні засоби розміщення	2 474	5 135 164	8 629 300,6
у тому числі спеціалізовані засоби розміщення	1 641	1 526 013	4 054 649,4

Виходячи з даних, наведених у табл. 1, відмічаємо, що протягом останніх років зменшилась кількість засобів розміщення на 226 одиниць, або на 5,2 %. Основною причиною зменшення кількості засобів розміщення є загострення політичної та економічної кризи, військові дії на сході України, анексія Криму та Донбасу.

Незважаючи на складну економічну та політичну ситуацію в країні, кількість осіб, які перебувають у закладах готельного господарства, поступово зростає.

Відбувається поступове укрупнення підприємств готельного господарства шляхом створення готельних ланцюгів, що пропонують більш високу та стабільну якість обслуговування, сприяють значному підвищенню рівня організації виробництва.

За даними міжнародної консалтингової компанії у сфері нерухомості *Jones Lang LaSalle* у 2018 р. Україна увійшла в трійку лідерів у

списку найбільш активних країн із відкриття готелів у першому півріччі. Загальний рейтинг очолює Росія із показником 1078 номерів, друга позиція дісталася Грузії (479 номерів), Україна – на третій сходинці (283 номери – саме такою кількістю поповнився ринок Києва).

В Україні підприємства готельного господарства функціонують здебільшого в індустріально розвинених регіонах або курортних і лікувально-оздоровчих зонах. Найбільше підприємств готельного господарства на кінець 2017 р. знаходиться в Одеській (12,9 %), Запорізькій (9,1 %), Львівській (8,2 %) областях. Найменше готельних підприємств розташовано в Луганській (0,7 %), Кіровоградській (1,1 %), Чернігівській (1,2 %) областях.

Останнім часом зростає конкуренція між великими підприємствами готельного господарства та суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами. Створюючи невеличкі готелі та пропонуючи приватні бу-

динки та квартири для розміщення туристів, вони надають основні та додаткові послуги за значно нижчою їх вартістю. Питома вага таких підприємств у 2017 р. становила 49,8 %. Найбільша кількість закладів розміщення – фізичних осіб-підприємців зосереджена в Одеській області (301 од.), а найменша – у Чернігівській області (12 од.).

Серед тенденцій розвитку готельного бізнесу можна виокремити формування вибору туристів за допомогою інтернет-ресурсів. У сучасних умовах Інтернет є одним із найбільш економічно вигідних способів розміщення, пошуку інформації та взаємодії між поставальником і споживачем готельних послуг. У напрямі формування смаку клієнтів до якості готельних послуг слід відмітити й активізацію засобів масової інформації (проведення внутрішніх перевірок готельних підприємств професійними інспекторами тощо).

Сучасний готельний бізнес – це галузь зі зростаючим рівнем конкуренції на ринку готельних послуг. Готельні підприємства ведуть гостру боротьбу за кожного клієнта, презентуючи унікальні конкурентні переваги власного готельного продукту. Стійка конкурентна перевага досягається за допомогою формування комплексу заходів, спрямованих на підвищення якості послуг та іміджу підприємства, застосування клієнтоорієнтованого підходу в обслуговуванні споживачів. Загострення конкурентної боротьби між підприємствами індустрії гостинності активізує проблему пошуку ефективних методів і шляхів формування конкурентних переваг, що дозволяють їм більш чітко позиціонуватися на ринку туристичних і готельних послуг.

В умовах зниження платоспроможного попиту населення відбувається дисбаланс попиту та пропозиції на готельні послуги, що спонукає готельні підприємства проводити політику оптимізації витрат (за рахунок застосування ресурсозберігаючих технологій, покращення організації праці, раціоналізації структури системи управління тощо).

Реальним фактом для більшості підприємств готельного бізнесу України стало впровадження автоматизованих інформаційних технологій (АІТ) управління. Використання спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації бізнес-процесів є необхідним чинником успішного розвитку готельної

індустрії, оскільки сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних готелів, їх капіталізації, збільшенню готельних мереж і підвищенню якості надання послуг.

Серед тенденцій розвитку готельної індустрії потрібно відмітити поєднання послуг готельного бізнесу з іншими сферами обслуговування. Окрім класичних послуг розміщення і проживання усе більшого значення набувають ресторани, розважальні, спортивні, медичні послуги тощо.

Останнім часом посилюється спеціалізація готельного бізнесу, що дозволяє орієнтуватися на визначені сегменти споживачів. У цьому напрямі актуальною тенденцією сьогодення є розвиток еко-готельного бізнесу. Це перспективний напрям для України, адже країна має усі передумови для успішного функціонування еко-готелів, а саме: наявність рекреаційних ресурсів і територій, придатних для розташування еко-готелів; розвиток виробництва екологічно сертифікованої будівельної продукції; зростання попиту на задоволення екологічних потреб як окремих споживачів, так і суспільства загалом.

Спеціалізація готельного бізнесу проявляється й в орієнтації засобів розміщення на скорочений набір пропонованих послуг або на обслуговування представників певного сегмента туристичного ринку, наприклад, на споживачів, які обрали пріоритетом свого відпочинку катання на лижах, заняття кінним спортом, участь у різних культурно-масових заходах.

Незважаючи на активний розвиток і сприятливі умови, функціонування готельного господарства ускладнюється низкою проблем (рис. 2).

Ураховуючи особливості й основні тенденції розвитку готельного бізнесу, можемо запропонувати окремі пропозиції підвищення ефективності його функціонування: глобалізація готельного бізнесу; впровадження інноваційних інформаційних технологій; створення сприятливого інвестиційного клімату на мікро- та макрорівнях; збільшення переліку додаткових послуг; підвищення якості та культури обслуговування клієнтів; розширення ринків збуту та підготовка фахівців згідно з вимогами світових стандартів; посилення державної підтримки, стимулювання та створення оптимальних нормативно-правових засад.

Рис. 2. Проблеми функціонування готельного бізнесу в Україні
(побудовано автором на основі [2, 6])

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у подальшому напрямі. Готельний бізнес є головним чинником та основною складовою туристичної інфраструктури. Незважаючи на існуючі проблеми, зацікавленість в готельному бізнесі в Україні продовжує зростати. Готельний бізнес динамічно розвивається та є достатньо перспективним для інвестування.

Позитивні зміни та чітка динаміка розвитку готельного бізнесу в Україні можливі за умови розробки науково обґрунтованих рекомендацій покращення діяльності готельних підприємств та якості надання готельних послуг. Тому перспективами подальших досліджень є всебічне вивчення напрямів покращення ефективності функціонування вітчизняного готельного бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакеренко Н. П. Особливості діяльності підприємств готельної індустрії / Н. П. Бакеренко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2013. – Вип. 23.15. – С. 168–176.
2. Давидова О. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні / О. Ю. Давидова, І. М. Писаревський // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. – Харків : ХДУХТ, 2008. – Вип. 2(8), ч. 2. – С. 215–219.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/>

- kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf (дата звернення: 25.12.2019). – Назва з екрана.
4. Лук'янов В. О. Організація готельно-ресторанного обслуговування : навчальний посібник / В. О. Лук'янов, Г. Б. Мунін. – Київ : Кондор, 2012. – 346 с.
 5. Мунін Г. Б. Маркетинг туризму: економіко-організаційні аспекти : підручник / Г. Б. Мунін, В. О. Лук'янов, В. В. Гарагович; під заг. ред. О. В. Лук'янова. – Київ : Кондор, 2011. – 430 с.
 6. Ткаченко А. М. Проблеми та перспективи розвитку готельного бізнесу в умовах сьогодення / А. М. Ткаченко, Ю. Г. Лелі // Економіка та управління підприємствами. – 2016. – Вип. 12-1. – С. 185–188.
 3. Sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/05/zb_kzr_2017.pdf (accessed 25.12.2019) [in Ukrainian].
 4. Lukianov, V. O. & Munin, G. B. (2012). *Organizatsiia gotelno-restorannogo obslugovuvannia* [Organization of hotel and restaurant service]. Kyiv : Kondor [in Ukrainian].
 5. Munin, G. B. & Lukianov, V. O. (2011). *Marketing turizmu: ekonomiko-organizatsiini aspekty* [Tourism marketing: economic and organizational aspects]. Kyiv : Kondor [in Ukrainian].
 6. Tkachenko, A. M. & Leli, Yu. G. (2016). *Problemy ta perspektyvy rozvytku gotelnogo biznesu v umovakh segodennia* [Problems and prospects of development of the hotel business in the present conditions]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*. – Economics and enterprise management, 12-1, 185–188 [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Bakerenko, N. P. (2013). *Osoblyvosti diialnosti pidpriemstv gotelnoi industrii* [Features of activity of the enterprises of the hotel industry]. *Naukovyi visnyk Natsionalnogo lisotekhnichnogo universytetu Ukrainy*. – Scientific Bulletin of the National Forestry University of Ukraine, 23.15, 168–176 [in Ukrainian].
2. Davydova, O. Y. & Pisarevskiy, I. M. (2008). *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku gotelnogo biznesu v Ukraini* [The current state and prospects of development of hotel business in Ukraine]. *Ekonomika sferi servisu*, 12-1, 185–188 [in Ukrainian].

Н. В. Михайлова, кандидат экономических наук, доцент; **Н. В. Роговая**, кандидат технических наук, доцент; **С. С. Рыбакова**, старший преподаватель (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Гостиничный бизнес в Украине: проблемы и основные тенденции развития.**

Аннотация. Целью статьи является определение проблем и основных тенденций развития гостиничного бизнеса в Украине. **Методика исследования.** Поставленная цель достигнута с помощью общенаучных и прикладных методов исследования: методы научной абстракции – для обоснования значения гостиничного бизнеса как составляющей туристической инфраструктуры; методы сравнения, анализа и синтеза – для определения проблем и основных тенденций развития гостиничной сферы; методы логического обобщения, научной абстракции – для обоснования мероприятий по улучшению функционирования гостиничного бизнеса в условиях растущей конкуренции на рынке гостиничных услуг. **Результаты.** Анализируя и систематизируя научные труды многих ученых, было рассмотрено значение и особенности отечественного гостиничного бизнеса, а также определены проблемы и предложения по повышению эффективности его функционирования. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что в современных условиях ориентации на европейские стандарты эффективное функционирование гостиничного бизнеса в Украине является ключевым фактором, определяющим перспективы развития туристической отрасли, а также играет важную роль в оживлении социально-экономического развития страны и отдельных ее регионов. Современные тенденции развития гостиничного бизнеса в Украине дают основания утверждать, что рынок гостиничных услуг является

достаточно динамичным и перспективным. В то же время такие проблемы, как: сложность экономической и политической ситуации в стране, недостаточное использование потенциала гостиничных предприятий, несоответствие цен уровню качества предоставления гостиничных услуг, ограниченность практики использования новейших технологий в процессе обслуживания в заведениях размещения, проблемы нормативно-правового характера и прочее, затрудняют активное развитие гостиничной индустрии. Определение проблем и основных тенденций развития гостиничного бизнеса в Украине будет способствовать большей осведомленности относительно понимания необходимости выявления перспектив улучшения его функционирования.

Ключевые слова: гостиничный бизнес, гостиничная индустрия, гостиничные услуги, средства размещения, специализация, глобализация.

N. Mikhailova, Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor; **N. Rogova**, Candidate of Technical Sciences, Associate Professor; **S. Rybakova**, Senior Lecturer (Poltava University of Economics and Trade). **Hotel business in Ukraine: problems and main development trends.**

Annotation. The purpose of the article is to identify the problems and major trends in the development of the hotel business in Ukraine. **Methodology of research.** The goal has been achieved using general scientific and applied research methods, in particular: methods of scientific abstraction - to justify the importance of the hotel business as a component of tourism infrastructure; methods of comparison, analysis and synthesis - to identify problems and main trends in the development of the hotel industry; methods of logical generalization, scientific abstraction - to justify measures to improve the functioning of the hotel business in the face of growing competition in the hotel services market.

Findings. By analyzing and systematizing the scientific works of many scientists, the significance and features of the domestic hotel business were examined, and the problems and suggestions to improve the efficiency of its functioning were identified. **Practical value.** The article substantiates that in modern conditions of orientation to European standards, the effective functioning of the hotel business in Ukraine is a key factor determining the prospects for the development of the tourism industry, and also plays an important role in reviving the socio-economic development of the country and its individual regions. Modern trends in the development of the hotel business in Ukraine give reason to argue that the hotel services market is quite dynamic and promising. At the same time, problems such as: the complexity of the economic and political situation in the country, insufficient use of the potential of hotel enterprises, price mismatch with the level of quality of hotel services, limited practice of using the latest technologies in the process of servicing in accommodation establishments, regulatory problems and other, impede the active development of the hotel industry. Identification of problems and main trends in the development of the hotel business in Ukraine will contribute to greater awareness regarding the understanding of the need to identify prospects for improving its functioning.

Keywords: hotel business, hotel industry, hotel services, accommodation, specialization, globalization.